Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучы балалар өчен татар теленнән республика олимпиадасының муниципаль туры сораулары җаваплары
2017-2018 уку елы. 7 нче сыйныф

Үткәрү вакыты - 180 минут
максималь балл - 70

I. Тестлардан берәр дөрес җавапны билгеләгез.

1. Нечкә сузык авазлардан гына торган мәкальне билгеләгез. (2 балл)
   а) Тимерне кызуында сук, сүзне вакытында сөйлә.
   ә) Тал ком ярата, усак дым ярата.
   б) Һәр ишеткәнен сөйләгән һич теләмәгәнен ишетер.
   в) Гыйлем – ау, язу – бау.

2. Сузык авазларны белдерә торган хәрефләр саны дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)
   а) 39;
   ә) 12;
   б) 24;
   в) 13.

3. Мәкальдәге сингармонизмның рәт гармониясенә буйсынмаган сүзләр дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)
   Кәгазь – дәрья, каләм – көймә.
   а) дәрья;
   ә) кәгазь, дәрья, каләм;
   б) кәгазь, каләм;
   в) дәрья, каләм.

4. Фразеологизмның татарча тәрҗемәсе дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)
   Кот наплакал –
   а) арадан кара мәче үтү;
   ә) энә очы хәтле;
   б) тире дә сөяк кенә;
   в) балавыз сыгу.

5. Җөмләдәге калын хәрефләр белән бирелгән сүзләр дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)
   *Мәскәү татары, шулай итеп, бу дәрестә безне **ормады**, **сукмады**, хәтта бер генә тапкыр ачулы сүз дә әйтмәде, шулай да җиңде.* (М.Мәһдиев)
   а) архаизмнар;
   ә) тарихи сүзләр;
   б) синонимнар;

в) антонимнар.

5. Мәкальдәге антоним сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгы дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Иртә уңмаган кич уңмас. (Мәкаль)

а) исемнәр;

ә) вакыт рәвешләре;

б) киләчәк заман хикәя фигыльләр;

в) алмашлыклар.

6. Җөмләдәге ясалма сүзләр дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Биредә инде күп сыйлар өстенә тагын быелгы җир җиләгеннән кайнаткан кайнатма да һәм баллап катырган чәк-чәк тә бар иде. (Ә.Еники)

а) быелгы, кайнатма, баллап, чәк-чәк;

ә) өстенә, быелгы, җир җиләгеннән, кайнатма, баллап, чәк-чәк;

б) быелгы, баллап, чәк-чәк;

в) өстенә, быелгы, кайнатма, баллап, чәк-чәк.

7. Җөмләдәге калын хәрефләр белән бирелгән кисәкчәнең мәгънәсе дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

*Агачтан агачка кунып, “Кәк-күк!”, “Кәк-күк!” дип кычкыра торган күкене күргәнсез**дер**.* (Ф.Яруллин)

а) раслауны белдерә;

ә) чикләүне белдерә;

б) икеләнүне белдерә;

в) үтенүне белдерә.

8. Җөмләдәге калын хәрефләр белән бирелгән сүзнең кайсы сүз төркеменә караганлыгы дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

***Чү**, бу ни хәл, бу ни эш?* (Ш.Галиев)

а) каршы куючы теркәгеч;

ә) ымлык;

б) модаль сүз;

в) чикләүне белдерә торган кисәкчә.

9. Җөмләдәге калын хәрефләр белән бирелгән сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгы дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

***Аның** дөнья зурлыгы бер мичкәсе **бар**, **бөтен** булган, буласы җилләрне **шул** мичкәдә ябып саклый икән, ди.* (Ф.Яруллин)

а) зат алмашлыгы, билгеләү алмашлыгы, билгеләү алмашлыгы, күрсәтү алмашлыгы;

ә) зат алмашлыгы, сорау алмашлыгы, билгеләү алмашлыгы, күрсәтү алмашлыгы;

б) зат алмашлыгы, боерык фигыль, билгеләү алмашлыгы, күрсәтү алмашлыгы;

в) зат алмашлыгы, хәбәрлек сүз, билгеләү алмашлыгы, күрсәтү алмашлыгы.

11. Э.Касыймов иҗатыннан тупланган мисаллар арасыннан тиңдәш кисәкләре булган җөмләне билгеләгез. (2 балл)

а) Матур ул Кызыл Яр!

ә) Еракта иксез-чиксез кара урман күренә.

б) Барысы да шундый матур, шундый ямьле булып күренәләр.

в) Кара-кучкыл чоңгыл өстендә балыклар уйный, түгәрәк-түгәрәк җитез алкалар йөгерешә.

12. Мәкальләр арасыннан кушма җөмләне билгеләгез. (2 балл)

а) Инсафлының теле саф.

ә) Ана бала өчен төн йокысын өч бүлә.

б) Һәрбер сүзнең урыны бар.

в) Уйлаган табар, уйламаган батар.

II. Башыгызны эшләтегез.

Тартык авазга башланган һәм тартык авазга тәмамланган сүзләрдән генә торган “Кышкы каникулда” дип аталган текст төзеп языгыз. Барлыгы 10 җөмлә һәм алар җәенке булсын. (10 балл)

III.Теоретик бирем.

Оминимнар турында белгәннәрегезне языгыз, фикерегезне мисаллар ярдәмендә аңлатыгыз. Омонимнар белән күчерелмә мәгънәле сүзләрнең охшаш һәм аермалы якларын билгеләгез. (10 балл)

IV. Гамәли-иҗади бирем.

Һөнәре бар ком өстендә көймә йөздерер. (Мәкаль)

1. *Һөнәре* сүзенә фонетик анализ ясагыз. (5 балл)
2. *Ком* сүзе кулланылган фразеологизмнар языгыз. (3 балл)
3. *Көймә* сүзен тартым белән төрләндерегез. (2 балл)
4. *Бар*, *өстендә, йөздерер* сүзләренә морфологик анализ ясагыз. (6 балл)
5. Сез нинди кул эшләре беләсез? Әлеге тема белән бәйле фикерләрегезне 12-15 җөмләдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (10балл)

Текст язуга таләпләр:

- текст төзелеше (башлам, төп өлеш, йомгаклау);
- җөмләләр дөрес, төзек булырга тиеш;
- язма телнең бай, сурәтле булуына игътибар итәргә;
- орфографик грамоталылыкка игътибарлы булырга.